Motion

1977/78: 279

av Inga Lantz m. fl.
om åtgärder mot barnolycksfall i vissa bostadslägenheter

Olycksfall är ett av de största hälsoproblemen bland barn. Aktuella svenska undersökningar har visat att varje år mellan 10 och 15 % av landets barn måste åka till sjukhus efter en olycka. Mellan 5 000 och 10 000 barn skadas så svårt att de måste läggas in för sjukhusvård och 200–250 barn omkommer. Det innebär att olycksfall är den vanligaste dödsorsaken bland barn.

Forskningen har visat att de flesta olyckor beror på direkta risker i barns miljö. Enda sättet att komma till rätta med problemet är alltså att satsa på en förbättring av miljön i hemmen och på andra ställen där barn vistas. Vid det internationella WHO-symposium om barnolyckor som hölls i Uppsala i oktober 1977 var forskare och politiker överens om att man genom aktivare lagstiftning måste garantera barn en bättre bassäkerhet.

Sverige har gått i spetsen när det gäller att lagstifta om barnsäkerhet. Den 1 juli 1973 infördes bestämmelser i byggnadsstadgan som innebär att alla nybyggda lägenheter skall vara försedda med viss barnsäkerhetsutrustning, bl. a. fönsterspärrar, petsäkra eluttag, låsbart medicinskåp och skydd för spisen. Bestämmelserna gäller också vid ombyggnad av äldre lägenheter.

När förändringen i byggnadsstadgan infördes diskuterades huruvida frågan om bestämmelserna också skulle gälla retroaktivt för lägenheter byggda före den 1 juli 1973. Planverket liksom vid remissomgången även riksrevisionsverket förordade detta, men i den proposition som lades och godtogs av riksdagen den 28 december 1972 fanns inga bestämmelser om retroaktivitet med.

Det tog tid innan bestämmelserna om barnsäkerhet kom att efterföljas i praktiken, bl. a. på grund av att det den 1 juli 1973 saknades typgodkänd utrustning. Tveksamhet rådde också om på vilka grunder typgodkännanden skulle ske. Efter hand har dock praxis utbildats som nu fungerar tillfredsställande. Man uppger på planverket att man kan räkna med att lägenheter byggda 1975 och senare är försedda med riktig utrustning.

Förseningen liksom bristen på retroaktivitet i bestämmelserna innebär att det kommer att dröja mycket länge innan majoriteten av Sveriges barn bor i barnsäkra lägenheter. Denna tendens förstärks ytterligare av följande faktum: Bostadsbyggandet är i dag lågt jämfört med 1960-talets, och det byggande som sker i dag gäller framför allt småhus. Det har lett till det paradoxala förhållandet att barn som bor i moderna 1 1/2-plansvillor effektivt skyddas från att falla ut genom fönstren genom fönsterspärrar – samtidigt som vi genom undersökningar vet att 95 % av lägenheterna i 1960-talets höga flerfamiljshus saknar fönsterspärrar!

Ett annat problem med den aktuella lagstiftningen är att den inte stadgar någonting om fortlöpande inspektion av installerade säkerhetsanordningar. De kontrolleras av kommunens byggnadsnämnd i samband med slutbesiktningen efter ny- eller ombyggnad, men sedan sker ingen ytterligare lagstadgad inspektion. Såväl på planverket som vid ett pågående forskningsprojekt i Uppsala har man redan gjort erfarenheten att en del av utrustningen, framför allt vissa fönsterspärrar, snabbt förslits. Detta är allvarligt, då defekta säkerhetsanordningar ofta innebär större risker än inga säkerhetsanordningar alls – de ger en falsk trygghetskänsla med risk för sämre tillsyn.

En annan riskfaktor i barns miljö har nyligen uppmärksammats, nämligen de automatiska garageportarna. I detta fall har man reagerat snabbt och konsekvent – en proposition har lagts som stadgar att sådana portar skall vara tillfredsställande utformade från barnsäkerhetssynpunkt och att de regelbundet skall inspekteras på samma sätt som sker med bl. a. hissar.

Fler barn skadas och omkommer årligen genom fall från fönster än genom klämning i automatiska garageportar, och det är svårt att se logiken i att inte dessa andra viktiga riskfaktorer i barns hemmiljö uppmärksammas på samma sätt som garageportarna.

Sedan den nuvarande lagstiftningen trädde i kraft den 1 juli 1973 har en betydande produktutveckling ägt rum när det gäller barnsäkerhetsutrustning, och det finns nu också testningsprocedurer och klara riktlinjer för typgodkännande. En del av denna utrustning är lätt att i form av s. k. efterutrustning anbringa i äldre lägenheter. Det gäller t. ex. fönsterspärrar, petsäkra elutag, låsbart medicinskåp och skydd för spisen, dvs. just den utrustning som från barnsäkerhetssynpunkt bör prioriteras högst. Sådan efterutrustning till en normal äldre lägenhet på ca 3 rum och kök kan kostnadsberäknas till ca 400 kr.

Med hänvisning till ovanstående föreslås

att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till komplettering av byggnadsstadgan i syfte att uppnå barnsäkerhet även i lägenheter byggda före den 1 juli 1973 och att denna komplettering även skall innefatta en skyldighet för fastighetsägaren att utföra årlig kontroll av barnsäkerhetsanordningarnas funktionsduglighet.

Stockholm den 11 januari 1978

INGA LANTZ (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk) LARS-OVE HAGBERG (vpk)

TORE CLAESON (vpk) EVA HJELMSTRÖM (vpk)